

100 nemendur í rannsóknartengdu námi í læknadeild

– Læknanámið að breytast og deildin að færa út kvíarnar, segir Stefán B. Sigurðsson deildarforseti

KANNSKI ER blaðamaður Læknablaðsins einn um það en til skamms tíma stóð hann í þeirri trú að kennsla læknanema við læknadeild Háskóla Íslands væri einskorðuð við embættispróf. Því fer hins vegar fjarri því nú eru hartnær 100 nemendur við deildina sem leggja stund á rannsóknarnám og stefna að meistara- eða doktorsgráðu í heilbrigðisvísindum. Minnihluti þess hóps eru læknar en algengt er að menn bæti rannsóknarnáminu ofan á aðrar greinar, svo sem líffræði.

„Starfsemi deildarinnar hefur verið að breytast nokkuð undanfarin ár,“ segir Stefán B. Sigurðsson deildarforseti þegar blaðamaður er sestur hjá honum á skrifstofuna í Læknagarði. „Læknadeildin hefur haft það orð á sér um langt árabil að hún sé eilítið utangátta í háskólanum vegna þess hversu stór hluti starfseminnar fer fram á spítalanum. Undanfarin þrjú til fjögur ár hefur þetta álit verið að breytast og deildin að gera sig meira gildandi innan háskólans.

Rannsóknarnám til meistara­gráðu hófst í deildarforsetatíð Helga Valdimarssonar en við mjög erfiðar aðstæður og til dæmis urðu kennarar sem vildu taka nemendur til meistaranáms við deildina að skrifa undir yfirlýsingu þess efnis að nám þeirra mætti ekki kosta deildina neitt. Kennarar urðu að útvega allt fjármagn til rannsókna sjálfir. Þrátt fyrir þetta voru það margir eldhugar innan deildarinnar að námið komst á laggirnar. Smám saman mótuðust reglur um þetta nám og skipuð var rannsóknanámsnefnd til að halda utan um námið. Nú er Helga Ögmundsdóttir læknir og prófessor formaður þessarar nefndar en hún sinnir þessu verkefni í hálfri stöðu. Auk meistara- og doktorsnámsins heldur nefndin utan um rannsóknaverkefni þriðja árs læknanema. Nefndinni til halds og trausts hefur verið starfsmaður í 30% stöðu en nú hefur reynst nauðsynlegt að auka starfshlutfall hans í 50%,“ segir Stefán.

„Deildin hefur tekið inn rúmlega 40 nemendur í almennt læknánám á ári svo hér eru að jafnaði 250 læknanemar. Þar að auki eru nú nemar í doktorsnámi nær 40 og meistaranám stunda yfir 50 manns. Þetta er því orðið ansi stórt hlutfall af nemendafjölda deildarinnar,“ bætir Stefán við.

Læknánám í tveimur þrepum?

Skipulag rannsóknarnámsins er með þeim hætti að læknanemum sem búnir eru að ljúka rannsóknar-

verkefnum sem nú eru á 3. ári stendur til boða að taka meistaranámið meðfram læknanáminu. „Á Norðurlöndum geta menn útskrifast með meistara­gráðu ýmist áður en þeir ljúka læknanáminu eða stuttu síðar. Doktorsnámið getur einnig hafist meðan menn eru enn í læknanámi, einkum ef þeir hafa áður lokið meistaranáminu. Vissulega tekur þetta tíma en það má sjá teikn á lofti um að afstaðan til læknánámsins sé ör­lítið að breytast, að í stað þess að menn taki það á hefðbundinn hátt, það er embættispróf, kandídatsár og sérfræðinám, sé einnig farið að líta á læknánámið sem mjög gott grunnnám fyrir rannsóknarfræðimennsku. Við sjáum í nágrannalöndunum að það fara ekki allir í læknisfræðilegt sérfræðinám eftir að þeir hafa lokið læknaprófi heldur fara alltaf einhverjir til ýmissa starfa þar sem þessi reynsla nýtist vel.

Þetta hefur vakið upp umræður um hugsanlega tvískiptingu læknánámsins. Þá gæti það orðið á þann veg að nemendur ljúki fyrri hluta námsins með BSc-gráðu en geti svo valið hvort þeir haldi áfram í klínískt nám eða fari í rannsóknir innan líf- og heilbrigðisvísinda. Með þessu móti gætum við tekið fleiri inn í grunnnámið án þess að yfirfylla spítalana eða markaðinn. Þetta samrýmist líka þeirri stefnu sem nú ríkir í Evrópu að tímunn að fyrsta háskólaprófi skuli stytur í þrjú ár. Þetta þarf að hugsa vel en það er sjálfsagt að skoða það.“

Fiskar og læknisfræði

Nemendur í meistara- og doktorsnámi í læknadeild eru hins vegar ekki nema að hluta til læknar eða læknanemar. Þetta hlutfall er of lágt og við þurfum að stefna að því að auka það. Margir sem nú stunda rannsóknatengt nám við deildina koma úr öðrum fögum, ekki síst líffræði. „Héðan hafa meira að segja útskrifast meistara­ eftir rannsóknir á líffræði fiska, svo dæmi sé tekið. Í fljótu bragði sjá menn ekki margt skylt með þessu og læknisfræði en þegar betur er að gáð eru fræðin sem liggja að baki rannsóknunum þau sömu, efnafræði-, lífefnafræði- og lífeðlisfræðilegir þættir eru þeir sömu í flestum dýrum og hjá manningum. Tilraunadýrið getur verið fiskur eða mús en fræðin nýtast vissulega líka fyrir læknisfræði mannsins.

Læknadeildin hefur verið opnari fyrir þessu en ýmsar aðrar deildir við HÍ og þess eru dæmi að mönnum hefur verið vísað frá annars staðar en komist að

Pröstur
Haraldsson

hjá okkur. Við höfum sagt sem svo að sé um að ræða góða, áhugasama námsmenn með faglega áhugaverð lífvísindaleg verkefni og handleiðara innan læknaeildar þá líti læknaeild það jákvæðum augum. Þessir nemendur útskrifast frá læknaeild með meistaraþráðu í heilbrigðisvísindum. Í sjálfu sér eru engin takmörk fyrir því af hvaða sviði nemendur koma, til dæmis væri alveg hægt að hugsa sér verkefni á sviði félagsvísinda sem tengdust læknisfræðinni með einhverju móti.“

– En hafa lækna sótt í þetta nám eftir að hafa starfað úti á akrinum, ef svo má segja?

„Víða erlendis, ekki síst í Bandaríkjunum, er töluverður þrýstingur á lækna í sérnámi að sinna rannsóknarverkefnum og það kemur fyrir að menn hefja slíkt nám en ná ekki að ljúka því áður en þeir snúa aftur heim. Þá hafa þeir komið til okkar og lokið því hér og haldið síðan áfram rannsóknarstarfi sínu hér heima. Ég er á því að rannsóknatengt nám lækna eigi eftir að aukast enn frekar og það er mjög jákvætt fyrir okkur, því í þeim tilvikum halda þeir við þeim tengslum sem þeir voru komnir í ytra og nýta þau hér heima.“

Rannsóknarfé dregst saman

Stefán bindur vonir við að lækna nýti sér þessa möguleika en sér þó þann hæng á að eins og málum er nú skipað þá verða þeir sjálfir að skapa sér aðstæður og afla fjármagns til þess að geta stundað rannsóknir hér heima.

„Þetta verður æ erfiðara því hið opinbera er stöðugt að draga saman seglin í fjármögnun rannsókna. Þótt stjórnálamenn flaggi háum tölum þá eru þær fyrst og fremst komnar frá örfáum stórum einkafyrirtækjum á sama tíma og opinber framlög dragast hlutfallslega saman. Ef við hugsuðum okkur að Íslensk erfðagreining flytti starfsemi sína úr landi þá yrði það fjármagn sem varið er til rannsókna hér á landi ekki mikið. Það kemur líka í ljós þegar að er gáð að mikið af þeim rannsóknum sem lækna framkvæma hér á landi eru unnar fyrir erlent rannsóknarfé sem þeir hafa sjálfir aflað gegnum erlend tengsl og samstarf. Skortur á innlendu fjármagni er hins vegar farinn að draga úr möguleikunum á að afla þessa erlenda fjár.

Við gerum okkur samt vonir um að lækna sjái sér

fært að stunda rannsóknarnám meðfram vinnu eða fella það inn í störf sín. Við viljum vinna að því að skapa mönnum betri tækifæri til þess að gera þetta. Áður en skipulag komst á doktorsnámið voru menn að „dútle“ við rannsóknir meðfram starfi í 10-20 ár eða jafnvel lengur. Nú er rannsóknarnámið skipulagt þannig að meistaranámið tekur 2-3 ár og doktorsnámið 2-3 ár að því loknu.

Ég sé líka fyrir mér að lækna geti sótt meistaranám í öðrum deildum, til dæmis á sviði stjórnunar, og menntað sig til starfa í stjórnsýslunni. Það væri mjög þarft því okkur vantar fleiri lækna inn í stjórnsýsluna, á þing og víðar í stjórnkerfið. Læknanámið er gott grunnnám og stjórnsýslan gæti nýtt sér þá hugsun sem þar er lögð til grundvallar,“ segir Stefán.

Hann bætir því við í lokin að auk uppbyggingar á rannsóknatengdu námi sé deildin meðal annars að auka við hefðbundið læknánám þáttum á sviði stjórnunar og fagmennsku sem miðast við stöðu lækna í heilbrigðiskerfinu. Einnig er töluverð áhersla lögð á að efla klínískt framhaldsnám lækna undir umsjón framhaldsmenntunarráðs læknaeildar.

Stefán B. Sigurðsson forseti læknaeildar Háskóla Íslands á skrifstofu sinni í Læknagarði.